

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นระบบราชการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีส่วนสำคัญในการบริหารประเทศ เพราะเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด มีการบริหารจัดการในตัวเอง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการและร่วมพัฒนา ทำให้การพัฒนาและการแก้ไขปัญหาเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความต้องการของประชาชน ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กระจายอำนาจและถ่ายโอนภารกิจต่างๆ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนหลายด้านด้วยกัน รวมทั้งด้านการจัดสวัสดิการสังคม เช่น การจัดสวัสดิการด้านต่างๆ ของเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ คนด้อยโอกาส เป็นต้น

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านการแพทย์และสาธารณสุข ทำให้ประชาชนมีอายุยืนยาวขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน อัตราการเกิดของประชากรลดลงจากนโยบายการวางแผนครอบครัว ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ พ.ศ. 2547 โดยกำหนดว่าประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุสูงกว่าร้อยละ 10 ถือว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และปัจจุบันประเทศไทยมีผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปอัตราส่วนเฉลี่ยประมาณร้อยละ 11 ของประชากรทั้งประเทศ และคาดว่า ใน พ.ศ. 2573 จะมีอัตราเฉลี่ยผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 25 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งถือว่าจะมีผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งในสี่ของประชากรทั้งหมดในประเทศ จากการเพิ่มขึ้นตามลำดับของจำนวนผู้สูงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 80 อาศัยอยู่ในเขตชนบท และกว่าครึ่ง ไม่ได้เรียนหนังสือ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะถูกทอดทิ้งจากครอบครัวและสังคม เนื่องจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้วัยแรงงานอพยพเข้าไปทำงานในเมือง ส่งผลให้ผู้สูงอายุขาดการดูแลเอาใจใส่ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่เหมาะสม ส่วนผู้สูงอายุในเขตเมือง พบว่า ผู้สูงอายุไม่ได้รับความอบอุ่นทางด้านจิตใจ เนื่องจากครอบครัวและลูกหลานไม่ให้ความสำคัญและเอาใจใส่อย่างเพียงพอ นอกจากนั้นผู้สูงอายุยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลตนเอง และการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2539 : 80-81) ซึ่งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพ นโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม โดยการสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ โดยทุกภาคส่วนต้องปฏิบัติงานประสานสอดคล้องกัน ชุมชนและครอบครัวต้องเป็นหลักในการดูแลผู้สูงอายุ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2552 : 49-51) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ

และสังคม ตลอดจนการขยายตัวของเมือง และการเกิดระบบสังคมอุตสาหกรรมใหม่ เป็นสาเหตุที่สำคัญ ทำให้บทบาทของครอบครัวในการดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุลดลง การย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองของวัยหนุ่มสาว ส่งผลให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งอยู่ตามลำพัง เนื่องจากสมาชิกต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ซึ่งก่อให้เกิดโครงสร้างครอบครัวที่หลากหลาย ประเทศไทยมีครอบครัวเดี่ยวในสัดส่วนที่สูงกว่าครอบครัวขยาย ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบของครอบครัวที่ผันแปรไปตามวิถีชีวิตครอบครัว (มาลินี วงษ์สิทธิ และ ศิริวรรณ ศิริบุญ, 2544 : 15) จากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปมีทั้งด้าน โครงสร้างประชาสังคม และมีส่วนต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเกื้อหนุนต่อผู้สูงอายุ ความต้องการด้านสวัสดิการเพิ่มขึ้น การจัดสวัสดิการและให้บริการแก่ผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นต่อไปในอนาคต จำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะของผู้สูงอายุในอนาคตที่ย่อมแตกต่างจากผู้สูงอายุในปัจจุบัน (มาลินี วงษ์สิทธิ และ ศิริวรรณ ศิริบุญ, 2544 : 1)

รัฐบาลมีนโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มีการถ่ายโอนภารกิจจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้แก่ส่วนราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การกระจายอำนาจ การตัดสินใจ และการบริหารงบประมาณนั้นเป็นอำนาจโดยตรงของท้องถิ่นที่สามารถจะกระทำได้โดยตรง เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา การเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเรื่องต่างๆ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสนับสนุนให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดสวัสดิการทางสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง ส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งงานด้านสวัสดิการสังคมเป็นงานที่มีความหลากหลาย ไม่สามารถจัดการได้อย่างทั่วถึง การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุนับเป็นภารกิจหนึ่งที่มีความสำคัญเพราะในอนาคตคาดว่าผู้สูงอายุในประเทศไทยจะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2552 : 237-247)

เทศบาลตำบลแคนคองมีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน 12 ตารางกิโลเมตร จำนวนหมู่บ้านที่รับผิดชอบทั้งหมด 7 หมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,544 ครัวเรือน และประชากรทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลแคนคอง จำนวน 5,611 คน แยกเป็น ชาย จำนวน 2,822 คน หญิง จำนวน 2,789 คน มีผู้สูงอายุ จำนวน 525 คน (เทศบาลตำบลแคนคอง, 2556-2558 : 4) ซึ่งในการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน เทศบาลตำบลแคนคอง ประสบปัญหา คือ การช่วยเหลือสงเคราะห์เบี้ยยังชีพไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่เหมาะสม กับสภาพเศรษฐกิจ

ในปัจจุบัน ผู้สูงอายุบางกลุ่มอาจไม่มีความต้องการในด้านที่เทศบาลตำบลแคนดงจัดให้ จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติงานในเขตเทศบาลตำบลแคนดง และรับผิดชอบงานด้านสวัสดิการสังคมโดยตรง ได้เห็นสภาพปัญหาและการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อทราบถึงปัญหา ความต้องการและแนวทางการแก้ไขปัญหา ด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และไม่เป็นการให้กับลูกหลานต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงระดับความต้องการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เป็นสารสนเทศเพื่อที่จะนำไปปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการและส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 4 ด้าน โดยการบูรณาการจากแผนพัฒนาผู้สูงอายุเทศบาลตำบลแคนดง และขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม ตามแนวคิดของ โกวิท พงงาม (2552 : 441-445) ได้แก่ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านรายได้ ด้านนันทนาการ และด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 7 หมู่บ้าน ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 525 คน
- 2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan ; อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2555 : 148 - 149) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 226 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปยังหมู่บ้านต่างๆ ตามสัดส่วน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. **ตัวแปรที่ศึกษา** ได้แก่ ความต้องการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลแคนคอง อำเภอแคนคอง จังหวัดบุรีรัมย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลแคนคอง อำเภอแคนคอง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้เข้าใจความหมายในเชิงปฏิบัติการของศัพท์ต่างๆ ที่นำมาใช้ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงได้ให้คำนิยามความหมายศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. **ความต้องการ** หมายถึง ความอยากได้ ใครจะได้หรือประสงค์จะได้ ทั้งที่เป็นความต้องการทางด้านร่างกายและความต้องการทางด้านจิตใจ ความต้องการที่อยู่อาศัย การได้รับยกย่องให้เกียรติในสังคม

2. **สวัสดิการสังคม** หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับการป้องกันการแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

3. **ผู้สูงอายุ** หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุ 60 ปี ขึ้นไปทั้งเพศชายและหญิง มีสัญชาติไทย และมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลตำบลแคนคอง อำเภอแคนคอง จังหวัดบุรีรัมย์

4. **ความต้องการสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุ** หมายถึง ความประสงค์ของผู้สูงอายุที่ต้องการให้มีระบบการจัดบริการสังคมทั้งทางภาครัฐและเอกชน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้งส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ในระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวต้องตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ใน 4 ด้าน ดังนี้

4.1 **ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล** หมายถึง การให้บริการให้ความรู้ด้านสุขภาพ แนะนำการดูแลสุขภาพที่ถูกต้อง การจัดการบริการการแพทย์ทางเลือก ให้บริการตรวจสุขภาพประจำปี การอำนวยความสะดวกในโรงพยาบาล บริการรถรับ – ส่งผู้สูงอายุ บริการด้านกายภาพบำบัด

4.2 **ด้านรายได้** หมายถึง การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้สูงอายุ จัดสวัสดิการด้านรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจนและไม่มีแหล่งที่พึ่งพิงเพียงพอ ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน การจ่ายเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุรายเดือนๆ ละ 600 - 1,000 บาท

4.3 ด้านนันทนาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมนันทนาการในวันสำคัญ การตั้งชมรมผู้สูงอายุ บริการนันทนาการงานรื่นเริงในวันนักขัตฤกษ์ การจัดทัศนศึกษาตามความสนใจ การจัดกิจกรรมนันทนาการร่วมกับเยาวชน คนในชุมชน

4.4 ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน หมายถึง การบริการชุมชนเคลื่อนที่ กิจกรรมอาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุ บริการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ การจัดตั้งชุมชนเอนกประสงค์แก่ผู้สูงอายุ การจัดส่งแม่บ้านไปช่วยเหลือผู้สูงอายุทำงานบ้าน

5. **เทศบาลตำบล** หมายถึง เทศบาลตำบลแคนคง อำเภอแคนคง จังหวัดบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University